

І. Єгоров, доктор економічних наук, професор, завідувач відділу інноваційної політики, економіки і організації високих технологій Інституту економіки та прогнозування НАН України

Система комплексних індикаторів оцінки науково-технічної та інноваційної діяльності в контексті процесів євроінтеграції // *Nauka innov.* 2016, 12(4):21–23.

Сьогодні роль науки та інновацій постійно зростають. Майже всі високорозвинені країни докладають значних зусиль щодо розвитку наукового та інноваційного потенціалів. Нинішня влада України, визнаючи необхідність переходу до інноваційної моделі економічного зростання, одним із пріоритетів своєї діяльності теж визначила активізацію інноваційних процесів в економіці та повноцінне використання потенціалу науки в інтересах технологічної модернізації економіки. Подальший розвиток вітчизняної науково-технічної сфери та нарощування інноваційного потенціалу з метою стимулювання процесів економічного зростання є невідкладним завданням всього суспільства. Важливою складовою цього процесу є неупереджений аналіз ретроспективи та поточного стану справ у науково-технічній та інноваційній сферах. Такий аналіз має ґрунтуватися на використанні сучасних статистичних інструментів, які дадуть змогу здійснювати порівняльний аналіз з іншими країнами та будувати комплексні індикатори, значення яких використовуються для узагальнень на макроекономічному рівні.

Більше того, підписання угоди про асоціацію з ЄС покладає на Україну певні зобов'язання щодо гармонізації статистики, у т. ч. статистики науково-технічної та інноваційної діяльності, а очікуване підписання угоди про асоційоване членство у програмі ЄС з досліджень та інновацій «Горизонт 2020» збільшує актуальність проблеми підвищення ефективності науково-технічної діяльності. Реалізація цього завдання, у свою чергу, передбачає вивчення міжнародного досвіду щодо створення гармонійної системи відповідних показників науково-технічної та інноваційної діяльності, здійснення порівнянь з існуючими у світі підходами щодо оцінювання науково-технічної та інноваційної діяльності, розроблення рекомендацій з удосконалення вітчизняної системи показників та пропозицій щодо застосування такої системи індикаторів для підтримки науково-технічної та інноваційної діяльності в Україні. У цьому контексті необхідно здійснити і об'єктивну ревізію вітчизняної статистики науково-технічної та інноваційної діяльності згідно зі стандартами, які використовують розвинуті країни світу.

У країнах ЄС створено достатньо розвинену систему оцінювання науково-технічної та інноваційної діяльності, яка охоплює різні ієрархічні рівні. На вищому рівні ця система ґрунтується як на порівнянні значень окремих звітних показників, так і на розрахунках низки комплексних індикаторів, що характеризують інноваційний розвиток тієї чи іншої країни. Поряд із цим на основі подібної методології в ЄС започатковано секторальний аналіз інноваційної діяльності (окремо для державного та бізнес-сектору). Зазначена система має багато переваг перед іншими подібними системами (напр., системою оцінки Світового економічного форуму в частині оцінки інноваційного розвитку) в першу чергу за рахунок того, що вона базується на об'єктивних статистичних показниках, а не на результатах вибірових опитувань. У той же час слід зазначити, що на рівні окремих країн системи показників не є уніфікованими і будуються, як правило, з точки зору максимальної відповідності національним інтересам країни. В Україні також існують специфічні показники, відмова від використання яких призведе не тільки до втрати інформації про динаміку тих чи інших процесів у науково-технічній та інноваційній сферах, а й до викривлення реального стану речей. Тому в рамках дослідження було обґрунтовано, які саме «традиційні» показники, що не відповідають міжнародним стандартам, варто за лишити та визначено напрями, за якими буде доцільно використовувати їх у подальшій аналітичній роботі та управлінській діяльності.

Окрім оцінки стану науково-технічного та інноваційного потенціалу на макrorівні особливе значення на даний час для наукової спільноти України набувають питання комплексного оцінювання наукової діяльності установ та науковців. Очевидно, що підходи до такої оцінки не можуть копіювати підходи, що існують у країнах ЄС, адже дослідницькі системи України та ЄС формувалися у різних умовах, а наукова продуктивність вимірювалася різними за змістом показниками. З іншого боку, процеси євроінтеграції спонукають Україну до більш активного застосування міжнародної практики в цій сфері. Тому необхідно розробити збалансовану систему оцінки, яка б відповідала стандартам, що дозволяють здійснювати коректні міжнародні порівняння і водночас відображають специфіку наукової діяльності в Україні.

У рамках реалізації проекту було розглянуто вищезазначені питання з позицій новітніх тенденцій, що спостерігаються у розвинених країнах, в першу чергу – країнах ЄС, проаналізовано стан науково-технічної та інноваційної сфери в Україні та опрацьовано відповідні рекомендації щодо змін у вітчизняній статистиці та процедурах оцінювання. На відміну від

більшості робіт українських авторів в даному проекті особливу увагу було приділено показникам результативності діяльності, що відповідає курсу на підвищення ефективності функціонування всіх підсистем національної економіки. Що стосується проблеми узгодження із стандартами ЄС, у рамках виконання проекту розроблені рекомендації щодо адаптації вітчизняної системи оцінювання стану науково-технічної та інноваційної діяльності в умовах активізації євроінтеграційних процесів, зокрема:

- ◆ визначено особливості використання сучасних систем комплексних індикаторів для оцінки науково-технічної та інноваційної діяльності, що існують у розвинутих країнах світу, у першу чергу в країнах ЄС;

- ◆ визначено можливості використання подібних систем в Україні, підготовлено пропозиції щодо змін у відповідних формах статистичної звітності та процедурах збору і обробки інформації;

- ◆ проведено адаптацію існуючих у країнах ЄС систем індикаторів до умов України (на макрорівні) та здійснено відповідні розрахунки, що дало змогу зробити коректний порівняльний аналіз стану розвитку науки і інновацій в Україні та в європейських країнах.